

Rodzina von Kottwitz – panowie na Bojadłach i Konotopie

Bojadła i Konotop przez dziesiątki lat stanowiły administracyjną całość, tworząc duży majątek ziemski. Po jego podziale, związki obu miejscowości nie osłabły, chociażby przez fakt, iż do 1844 r. Bojadła podlegały ewangelickiej parafii w Konotopie. Najważniejszym jednak spoiwem, łączącym obie wsie była stara, śląska rodzina szlachecka. Kottwitzowie, bo o nich mowa, władali Konotopem przez 209, zaś Bojadłami przez 325 lat.

Historia rodziny von Kottwitz, jako właścicieli Bojadł i Konotopu, rozpoczęła się w XVI w., jednak ród ten na Śląsku znany jest już od początku XIII w. Obecnie ciężko jednoznacznie stwierdzić, która z hipotez na temat pojawienia się Kottwitzów na Śląsku jest prawdziwa. Tomasz Jurek twierdzi, iż przybyli oni na Śląsk z Miśni, a pierwszym przedstawicielem rodu miał być Witek de Kotwyz. Inni historycy uważają, iż jest to ród dolnośląski. Najobszerniejszą tezę na temat początków rodziny przedstawił jednak August Foerster. Miał on opierać się na kronice rodzinnej, z której wynika, iż w roku 1281 dwaj bracia wywodzący się z znacznej austriackiej rodziny, brali po stronie Henryka IV Probusa udział w wyprawach przeciw Wielkopolsce oraz księżętom legnickim i głogowskim. Dzięki odniesionym sukcesom, Henryk nadał braciom – Janowi i Henrykowi Pochner, znaczne dobra w postaci wielkich połaci ziem. Starszy z nich Jan, założył majątek o nazwie Kotowice, od której nazwał się hrabią Pochner von Kottwitz. Syn Jana – również Jan – dodał do swego nazwiska przyrostek „de Gorgina”. W XIV w. syn Jana – Stanisław Kottwitz de Gorgina objął stanowisko arcybiskupa gnieźnieńskiego. Kolejni potomkowie Jana również zapisali się na kartach historii Śląska oraz Królestwa Polskiego, gdzie m.in. Mikołaj von Kottwitz był burgrabią krakowskim oraz koniuszym koronnym króla Zygmunta Starego.

Według Romana Sękowskiego, powołującego się na Sinapiusa, w 1290 r. w księstwie głogowskim występował Fryderyk von Kottwitz, zaś w 1334 r. Bernard von Kottwitz przebywał na dworze księcia świdnickiego i ziebickiego Bolka II. 15 lipca 1410 r. w Bitwie pod Grunwaldem brało udział trzech przedstawicieli rodziny Kottwitz: Nickel, Witche i Kuncze walczyli po stronie krzyżackiej.

W XVI w. rodzina Kottwitzów podzieliła się na tzw. *linie* oraz *domy*, z czego najważniejszymi była linia baronowska z Konotopu oraz linia szlachecka z Górczyna koło Wschowy. Linia Konotopska z czasem podzieliła się na domy: Solinki i Broniszów, Białoleka, Borowina, Wyszęcice oraz Bojadła.

W XVI w. Kottwitzowie stali się właścicielami Konotopu i Bojadł. W 1579 r. Sigismund von Kottwitz poślubił córkę Wolffa von Dyhrn i Anny, z domu von Glaubitz – Annę, która jako wiano wniosła majątek ziemski w Konotopie, w skład którego wchodziły m.in. Bojadła. Sigismund był niezwykle zamożnym dziedzicem, czego dowodzi m.in. fakt, iż w roku 1594 udzielił pożyczki cesarzowi Rudolfowi II w wysokości 53 000 talarów, otrzymując za to trzyletnią gwarancję pobierania dochodów związanych z zamkiem szprotawskim. W 1595 r. Anna von Kottwitz ufundowała i zleciła budowę drewnianej dzwonnicy przy Kościele św. Anny w Konotopie.

Po bezdziejnej śmierci Sigismunda, w roku 1618 nowym właścicielem dóbr został jego brat Henryk. Majątkiem zarządzał jednak tylko przez dwa lata, kiedy to władzę objął jego syn Adam von Kottwitz. Według drzewa genealogicznego przedstawionego przez Sękowskiego, Adam rządził wsiami do 1662 r. W tym czasie reprezentował ewangelickie księstwa w kontaktach z władzą cesarską, m.in. w 1649 wraz z Hansem Christophem von Sehr przebywał w Wiedniu, gdzie postulował wolność religijną w księstwie głogowskim. Schedę w majątku przejął po nim jego syn Ernest Henryk, który w czasie swego panowania sprzedał połowę dóbr bojadelsko-konotopskich swojemu bratu – Adamowi Waclawowi. To właśnie z inicjatywy Adama oraz jego żony Heleny, z domu von Stosch, w miejsce istniejącego od dziesięcioleci dworu obronnego w Konotopie, wzniesiono barokowy pałac.

Według Foerstera w 1702 r. weszły w życie postanowienia testamentu Adama, w którym to Konotop zapisał starszemu synowi Dawidowi Henrykowi, zaś Bojadła młodszemu Adamowi. Niezmiernie istotnym wydarzeniem nie tylko w historii Konotopu, ale i całego majątku było nadanie wsi 28 maja 1706 r. w Wiedniu przez cesarza Józefa I Habsburga, praw miejskich oraz herbu. Rok później Adam von Kottwitz już jako samodzielny właściciel majątku ziemskiego w Bojadłach, wybudował we wsi barokowy pałac, stylizowany na obiekt konotopski.

Lustrzane odbicie tłoku pieczęci rodu von Kottwitz z XVIII w., używanej do celów podatkowych. Źródło: Pieczęć pochodzi ze zbiorów prywatnych Tadeusza Huńczaka.

Rozwijające się dobra ziemskie Kottwitzów spowodowały, iż rodzina zyskała uznanie elit habsburskiego dworu, a rosnąca pozycja rodziny na terenach śląskich uwieńczona została przez cesarza Karola VI, który 22 marca 1718 r. wystawił dokument o nadaniu tytułu barona braciom Adamowi i Dawidowi. Z okazji przyznania tytułu baronów, Kottwitzom przydzielony został również herb. Występują w nim dwa hełmy, na których znajdują się korony z kosztownościami, a nad nimi na rękojeściach umieszczone są połowy kamieni młyńskich. Przed hełmami znajduje się po siedem kogucich piór.

W Bojadłach w latach 1734-35 Dawid Henryk wznosił nowy pałac, gdyż w roku 1731 poprzedni spłonął w ogromnym pożarze. Po zajęciu Śląska przez wojska Fryderyka II i przyłączeniu tego terenu do Państwa Pruskiego, wpływy rodziny Kottwitz przeniosły się z dworu wiedeńskiego na berliński. Dzięki protekcji Rudolfa von Kottwitz, częstego gościa Fryderyka Wielkiego, na berlińskie salony trafiła Anna Luisa Karschin.

W czasie panowania Kottwitzów na Konotopie oraz Bojadłach, w latach 1742-44 we wsiach wzniesiono protestanckie Kościoły. Kolejni właściciele majątków byli również patronami świątyń, przeprowadzając w nich wiele prac remontowych oraz czyniąc zakupy w postaci chociażby organów, czy nowych dzwonów.

Panowanie szlacheckiego rodu na majątku w Konotopie zakończyło się w roku 1788, kiedy to Karl Gotthard sprzedał go rodzinie von Luck. Na Bojadłach dziedzice rządzili znacznie dłużej. Na przełomie XIX i XX w., we wsi wybudowano ewangelicką szkołę oraz założono bibliotekę. Nowy okres w dziejach Bojadł rozpoczęło wydarzenie z 1812 r., kiedy to Karol Emil von Kottwitz sprzedał bojadelski majątek za 270 000 talarów kuzynowi Alexandrowi. Nowy dziedzic uruchomił we wsi browar oraz założył dwa nowe folwarki. Po nim właścicielem został jego syn Leopold, za panowania, którego we wsi powstała pierwsza w powiecie zielonogórskim centrala telefoniczna typu wiejskiego. 325 letni okres panowania na Bojadłach rodziny von Kottwitz zakończył się w 1904 r., kiedy to hrabina Ewa von Bassewitz-Levetzov (stając się w 1902 r. właścicielką dóbr po śmierci jej ojca Leopolda) sprzedała wieś z dobrami generałowi Reinhardowi von Scheffer, za kwotę 1 900 000 marek.

Mówiąc o historii wsi i majątków ziemskich w Bojadłach oraz Konotopie należy docenić to, jak znaczącą rolę w ich rozwoju odegrała szlachecka rodzina von Kottwitz. Ród ten, był jednym z najbardziej znanych na całym terytorium Śląska. Jego znaczenie doceniali również kolejni władcy ziemi śląskiej.